

SOTSIAALMINISTEERIUM

Maarja Krais-Leosk
Eesti Puuetega Inimeste Koda
epikoda@epikoda.ee

Teie 05.02.2024 nr 7/
Meie 06.03.2024 nr 4.2-3/596-2

Vastus pöördumisele

Lugupeetud Maarja Krais-Leosk

Pöördusite 05.02.2024 Justiitsministeeriumi, Riigikogu sotsiaalkomisjoni ja Sotsiaalministeeriumi poole küsimusega, millises ajaraamis tegeletakse seadusemuudatusi eeldavate küsimustega, mille on pärast Rakvere Lille Kodus aset leidnud väärkohtlemise juhtumeid tõstatanud Õiguskantsler 25.04.2023 seisukohas vastuseks Eesti Puuetega Inimeste Koja avaldusele.

Oleme kursis viidatud Õiguskantsleri seisukohaga, milles paluti Riigikogul muu hulgas kaaluda lastekaitseseaduses lastega töötamise keelu kohaldamisala laiendamist, täpsemalt keelu kohaldamise võimalust ka niisugustel kehalise väärkohtlemise juhtumitel, kui tegu on toime pandud alaealise suhtes korduvalt või süstemaatiliselt. Oleme Õiguskantsleri ettepanekutega põhjalikult tutvunud ning kaalunud võimalusi seadusemuudatusteks, sh küsinud täiendavaid selgitusi antud ettepaneku osas Õiguskantsleri Kantselei laste ja noorte õiguste osakonnalt. Samuti oleme suhelnud Justiitsministeeriumiga nende tegevusplaani osas. Meile teadaolevalt tegeleb Justiitsministeerium antud küsimusega selle aasta esimeses pooles, kaaludes ka seadusesse uue karistusnormi lisamist. Eelneva tulemusel oleme praegu seisukohal, et lastekaitseseaduses lastega töötamise keelu kohaldamisala laiendamine Õiguskantsleri soovitatud viisil ei ole võimalik ilma muudatusteta karistusõiguses. Lastekaitseseaduse §-s 20 on lastega töötamise piirangud kehtestatud põhimõttel, et lastega töötamise ajutine või alaline keeld tekib isiku karistamisel teatud karistusseadustiku või kriminaalkoodeksi normide (süüteo koosseisude) alusel. Seni kui puudub spetsiifiline karistusnorm (alaealise) korduva või süstemaatilise väärkohtlemise eest vastutusele võtmiseks, ei ole võimalik kehtestada lastega töötamise alalist keeldu sellise teo eest. Praegu tekib karistusseadustiku §-s 121 sätestatud kehalise väärkohtlemise kuriteo toimepanijale ajutine lastega töötamise piirang karistuse kehtivusajaks (s.o 3-5 aastat karistuse ära kandmisest). Kuigi kehalise väärkohtlemise korduv toimepanemine on § 121 lõike 2 punkti 3 kohaselt teo enamohalik koosseis („*Sama teo eest, kui see on toime pandud korduvalt...*“), on korduvat toimepanemist kehtivas kohtupraktikas tõlgendatud kui *vähemalt kahel korral* kehalise väärkohtlemise toime panemist (sõltumata sellest, kas isikut on varem karistatud).¹ See ei pruugi alati tähendada süstemaatilist väärkohtlemist, mille puhul oleks proportsionaalne kohaldada toimepanijale eluaegset lastega töötamise keeldu. Teo asjaolude ja raskuse hindamist igal juhtumil aga ei võimalda LasteKS-i § 20 ja piirangute kontrollimise loogika. Seetõttu saame antud ettepanekuga edasi töötada vastavalt sellele, kuidas Justiitsministeerium liigub edasi karistusseadustiku muutmisega.

¹ Vt nt [Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 14.05.2020 lahend asjas nr 1-19-5146](#).

Küll aga oleme sel aastal põhjalikumalt üle vaatamas lastekaitseseaduse 9. peatükis lasteasutustele kehtestatud nõudeid ning asutuste kohustusi laste heaolu tagamisel ja väärkohtlemise märkamisel ning ennetamisel, mille puhul peame samuti eeltoodud vajadusi silmas. Kindlasti on seadusemuudatuste kõrval oluline teha lasteasutustes ja nende juhtide seas rohkem teavitust- ja koolitustööd, tagamaks, et lasteasutusse värvatakse inimesi üksnes põhjaliku taustakontrolli ja kõrgete eetiliste standardite alusel. Lisaks töötaja karistusandmete kontrollimisele peab tööandja alati veenduma, et tööle võetav isik on ettevalmistuselt, isikuomadustelt ja väärtustelt sobiv tööks selles asutuses. Samuti on oluline, et asutuse juhtimine ja organisatsioonikultuur toetaks töötajaid, nende igapäevaste tööülesannete täitmist kooskõlas organisatsiooni põhiväärtustega, nende teadmiste ja pädevuste arengut ning ka vaimset tervist. See aitab väärkohtlemise juhtumeid ennetada.

Eelnevale kaasa aitamiseks on Sotsiaalkindlustusametis 2021-2022. aastal valminud asendus- ja perekodu juhi ning perevanema ja kasvataja kompetentsimudelid, samuti on uuendatud perevanema ja kasvatajate 160-tunnise koolituse õppekava.² Koolitusel läbitavad moodulid on seotud viidatud perevanema ja kasvataja kompetentsimudeliga.

Lisaks laste, sh erivajadusega laste õigustele kuulub kogu puuetega inimeste õiguste valdkond Sotsiaalministeeriumi haldusalasse ja nõustume Eesti Puuetega Inimeste Kojaga nii põhiseadusest kui ka puuetega inimeste konventsioonist tulenevalt, et vajalik on järjepideva tööga rakendada meetmeid eriliselt haavatavate erivajadusega inimeste väärkohtlemise ennetamiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Liisa-Lotta Raag
osakonnajuhataja

Maarja Kärson
Maarja.Karson@sm.ee

² Lisainfo: <https://sotsiaalkindlustusamet.ee/asendushoolduse-ja-jarelhoolduse-korraldamine>